

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 8^{ΗΣ} ΜΑΡΤΙΟΥ 1984

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ-ΝΟΥΤΑΡΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

‘Ο ‘Ακαδημαϊκὸς κ. Κωνσταντῖνος Τρυπάνης, λέγει τὰ ἐξῆς:

Λαμβάνω τὴν τιμὴ νὰ παρουσιάσω στὴν ‘Ακαδημία ‘Αθηνῶν τὸ Supplementum Hellenisticum, ἓνα νέο σπουδαιότατο βιβλίο ἀναφερόμενο στὴν ἀρχαία ‘Ελληνικὴ ποίηση. Εἶναι ἔργο δύο ‘Αγγλων κλασικῶν φιλολόγων, τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς ‘Οξφόρδης Hugh Lloyd Jones, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς ‘Ακαδημίας ‘Αθηνῶν, καὶ τοῦ παπυρολόγου καθηγητοῦ Peter Parsons, ὁ ὁποῖος ἐπίσης διδάσκει στὴν ‘Οξφόρδη. ‘Εξεδόθη πρὸς τὸ τέλος τοῦ 1983 ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸν οἶκον Walter de Gruyter τοῦ Βερολίνου καὶ ἔχει μῆκος 863 σελίδων.

Τὸ σημαντικότατο τοῦτο δημοσίευμα περιλαμβάνει τὰ ἀποσπάσματα 156 ποιητῶν ποὺ ἔζησαν ἀπὸ τὸ 300 περίπου π.Χ. ὡς τὶς ἀρχὲς τοῦ πρώτου αἰῶνα μ.Χ. Δὲν περιλαμβάνει τὰ λυρικά οὔτε τὰ δραματικά — τραγικά καὶ κωμικά — ἀποσπάσματα τῶν ποιητῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, γιὰτὶ τὰ πρῶτα βρίσκονται στὴ λαμπρὴ ἐκδοση τοῦ Page, Poetae Melici Graeci καὶ τὰ δεύτερα στὶς ἄριστες ἐκδόσεις τῶν Snell - Kannicht καὶ Austin - Kassel. Παραλείπονται ἐπίσης καὶ τὰ ἐπιγραφικὰ ἀποσπάσματα.

Τὰ κείμενα τῆς συλλογῆς αὐτῆς, ἡ ὁποία ἔρχεται νὰ συμπληρώσει καὶ νὰ ἀντικαταστήσει τὴν παλαιότερη ἀνάλογη συλλογὴ τοῦ J. Powell μὲ τὸν τίτλο Collectanea Alexandrina (1925), ἔχουν ληφθεῖ ἀπὸ τὶς ἄριστες ἐκδόσεις τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ τῶν παπύρων ὅπου ἀναγράφονται, καὶ συνοδεύονται ἀπὸ ἐκτενέστατο κριτικὸ ὑπόμνημα, ἐρμηνευτικὸ ὑπόμνημα (ὅπου συζητοῦνται καὶ διαφορετικὲς γνώμες ἄλλων φιλολόγων), παράλληλα χωρία καὶ πλήρη βιβλιογραφία. ‘Απὸ τοὺς πίνακες

πού συνοδεύουν τὴν ἔκδοση καὶ τοὺς ὁποίους συντάξε ὁ H. G. Nesselrath ἰδιαίτερη σημασία ἔχει ὁ Index Verborum (σελίδες 563 - 785) ἀλλὰ καὶ ὁ Index Fontium.

Ἡ Ἑλληνιστικὴ ποίηση, πού ἐμφανίσθηκε εὐθὺς μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ φθάνει ὡς τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ἐνδιαφέροντα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ πιὸ περίπλοκα θέματα τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας. Ὅσο κι ἂν ἄνθισε κυρίως στὴν Ἀνατολὴ κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν ἥλιο τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας καὶ μέσα σὲ πλαίσιο πολυάριθμων ξένων πληθυσμῶν μὲ τοὺς δικoὺς τοὺς παλιούς πολιτισμούς, παρέμεινε καθαρὰ ἑλληνικὴ, καὶ οἱ ρίζες τῆς βρίσκονται πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴ Μακεδονικὴ ἐπικράτηση στὴ ζωὴ τοῦ Πρυτανείου τῆς Ἑλλάδος, δηλαδὴ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ σοφιστὲς καὶ ὁ Εὐριπίδης εἶναι οἱ πραγματικοὶ πρόδρομοί τῆς, πού μὲ τὴν καλλιέργεια τοῦ ρεαλισμοῦ, τοῦ ἀτομικισμοῦ, καθὼς καὶ τοῦ ἐρωτικοῦ καὶ τοῦ ρομαντικοῦ στοιχείου εἶναι ἐκεῖνοι πού ἄνοιξαν τὸ δρόμο τὸν ὁποῖο ἀκολούθησαν οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ποιητές. Τρίτος μέγας πρόδρομος εἶναι ὁ Ἀντίμαχος ὁ Κολοφώνιος πού εἰσήγαγε τὸ λόγιο στοιχεῖο στὴν ποίηση (γενν. περ. 444 π.Χ.).

Καθὼς ὅλοι γνωρίζετε, ὅταν ἀπέθανε ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ γιγαντιαῖο ἔργο πού εἶχε ἐπιτελέσει, δὲν μπόρεσε νὰ σταθεῖ. Μὲ τίς ἄγριες διαμάχες τῶν στρατηγῶν καὶ διαδόχων του τὸ ἀπέραντο κράτος του διασπάσθηκε σὲ πολλὰ ἀνεξάρτητα βασιλεια. Οἱ βασιλεῖς τοὺς ὅμως ἀντίθετα μὲ τὸν Ἀλέξανδρο, πού θέλησε νὰ δημιουργήσει ἕνα καινούργιο πολιτισμὸ μὲ τὴ σκόπιμη ἀνάμειξη Ἀνατολικῶν καὶ Ἑλληνικῶν στοιχείων, προσπάθησαν καὶ ἐπέτυχαν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπικυριαρχία τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, συνεχίζοντας ἔτσι τὴν παράδοση τῶν παλαιότερων Μακεδόνων βασιλέων, τοῦ Ἀρχελαοῦ καὶ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β'.

Τὸ ἰσοστέφανο ἄστυ, τὰς Ἀθήνας μπορεῖ νὰ τίς στόλιζε ἀκόμη Ἀττικὴ χάρη στὸ πνεῦμα καὶ κλασικὴ λεπτότητα στὸ γοῦστο — τότε ἄλλωστε χάρισε στὸν κόσμον καὶ τὴ Νέα Κωμωδία — ἀλλὰ ὅλο καὶ βαθύτερα τὴν τύλιγε ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ἡσυχία τῆς ξεπεσμένης πρωτεύουσας, ὅπου τὰ περασμένα ἔχουν μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τὰ σύγχρονα γεγονότα, καὶ ἡ ὄνειροπόληση μεγαλύτερη θέση ἀπὸ τὴ δράση. Τὸ πολιτικὸ, τὸ οἰκονομικὸ καὶ τὸ πολιτιστικὸ κέντρο τῆς οἰκουμένης εἶχε πιά μετατοπισθεῖ στὴν Ἀνατολή. Τὴ σημασία τὴν εἶχε ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ ἡ Ἀντιόχεια, ἡ Πέργαμος καὶ ἡ Ρόδος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλες μεγάλες Ἑλληνιστικὲς πόλεις πού ἄνθισαν δίπλα στοὺς στεριανοὺς καὶ τοὺς θαλασσινοὺς ἐμπορικοὺς δρόμους τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ παλαιὰ Ἑλλάδα μὲ τίς ἀξιώσεις καὶ τίς ἀναμνήσεις τῆς φεύγει ἀπὸ τὸ προσκίνητο.

Μπορεῖ οἱ Ἑλληνιστικοὶ βασιλεῖς νὰ διατήρησαν ἀκόμη τὴν ἐξωτερικὴ μορφή τῆς πόλεως, τοῦ πυρήνα αὐτοῦ τῆς ζωῆς τοῦ ἐλεύθερου κλασικοῦ κόσμου, ἀλλὰ ἡ

πολιτική και ἡ πνευματική της σημασία ἔσβησε γιὰ πάντα, ὅταν ἐπικράτησαν οἱ Μακεδόνες καὶ τὴ μεταφύτεψαν στὴν Ἀνατολή. Ἡ Πόλις, ὄργανο πιά στὰ χέρια τῆς μοναρχίας, δὲν διατήρησε παρὰ μόνο τὰ παλιά της δημοτικὰ δικαιώματα. Ἀλλωστε οἱ καινούργιες μεγάλες κοσμοπολιτικὲς πρωτεύουσες τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ἔμοιαζαν μὲ τίς παλιὲς πόλεις· εἶχαν ἀνάμεικτους πληθυσμούς, ξεριζωμένους ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, δίχως κοινὲς παραδόσεις, ἀναμνήσεις ἢ λατρεῖες, δίχως κοινὰ ἰδανικά, πληθυσμούς ἀπὸ «ἄτομα» στὰ χέρια τῆς Τύχης — τῆς μόνης θεότητος, ποὺ λάτρευαν τότε — καὶ ὅχι ἀπὸ πολῖτες στὴν ἐπιταγὴ τοῦ νόμου.

Τὸ πραγματικὸ κέντρο τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων ἦταν ἡ Ἀλεξάνδρεια, ποὺ ὀφείλει τὴν ἀκμὴ της στὶς ἀκάματες φροντίδες τῶν Πτολεμαίων, ποὺ τὴ διάλεξαν γιὰ ἔδρα τοῦ Ἑλληνοαιγυπτιακοῦ τους κράτους. Ὁ Πτολεμαῖος Α' ὁ Σωτὴρ (305 – 283 π.Χ.) ἱδρυσεν στὸ ἐπισημότερο μέρος τῆς πόλεως (στὸ Βρουχεῖον) καὶ σὲ ἄμεση ἐξάρτηση ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα τὸ Μουσεῖο ποὺ ἔγινε τὸ πραγματικὸ κέντρο τῆς σοφίας τῶν μετακλασικῶν χρόνων. Στὴ μεγάλη του βιβλιοθήκη κατόρθωσε ὁ Πτολεμαῖος Β' ὁ Φιλάδελφος (283 – 245 π.Χ.) νὰ συγκεντρώσει σχεδὸν ὅλη τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ πνευματικὴ παραγωγὴ — 400.000 βιβλία. Στὶς στοές, στὶς ἐξέδρες καὶ στὸ ἐστιατόριο τοῦ Μουσείου ἔζησαν καὶ ἔδρασαν ἄνδρες ποὺ ἡ ἐπίδρασή τους στὴν ἱστορία καὶ τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος ἦταν ἀφάνταστα μεγάλη, ὅσο καὶ ἂν οἱ μισθωτοὶ σοφοὶ φαίνονταν τότε παράδοξο πρᾶγμα στοὺς Ἕλληνες, καὶ οἱ φιλολογικὲς τους διαμάχες ἀτελείωτες, ὅπως βλέπομε καὶ ἀπὸ τοὺς χαριτωμένους στίχους τοῦ Τίμωνος τοῦ Φλυασίου ποὺ παρομοιάζει τὸ Μουσεῖο μὲ κλουβί, καὶ τοὺς σοφοὺς του μὲ σπάνια ζῶα ποὺ τὰ φυλάγουν μέσα καὶ ἀτέλειωτα μαλώνουν.

Ἡ ἐπεξεργασία, ἡ ἀποκατάσταση καὶ ἡ κατάταξη ὅλων αὐτῶν τῶν κλασικῶν κειμένων ποὺ εἶχαν συγκεντρωθεῖ στὶς βιβλιοθῆκες τῆς Ἀλεξανδρείας — τοῦ Μουσείου καὶ τῆ μικρότερη τοῦ Σαραπείου — γέννησαν τὴ φιλολογικὴ ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ ἀποδείχθηκαν βάρος δυσβάσταχτο γιὰ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς ποιητὲς καὶ γενικὰ γιὰ τοὺς Ἕλληνες τῶν γραμμάτων. Γιατὶ οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ἱδρυτὲς τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης ὁ Ζηνόδοτος, ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς καὶ ὁ Λυκόφρων ὁ Χαλκιδαῖος, — ἦσαν ποιητὲς — καὶ αὐτὸ εἶναι σημαντικὸ καὶ πρέπει νὰ τονισθεῖ. Ἦσαν οἱ πρῶτοι ποὺ κατέταξαν τὸ γιγαντιαῖο ἐκεῖνο ὕλικὸ καὶ ἐξέδωσαν μέρος του, καὶ ἤθελαν νὰ εἶναι κατὰ πρῶτον λόγον ποιητὲς, ἢ ἐξοικείωσή τους ὅμως μὲ τόσο λόγιον ὕλικον εἶχε τεράστια ἐπίδραση ἐπάνω στὴν τέχνη τους. Ἡ κλασικὴ κληρονομία ἀπὸ τὸν Ὅμηρον ὡς τὸ Μένανδρο ποὺ τόσο τὴ μελέτησαν καὶ τόσο τὴν ἐθαύμασαν, ἀντὶ νὰ ἀνοίξει καινούργιους καὶ γόνιμους δρόμους, ὅπως ἔγινε μὲ ὅλες σχεδὸν τίς μεγάλες εὐρωπαϊ-

κὲς φιλολογίεες ἀπὸ τὴν Ἀναγέννηση καὶ ἔπειτα, στάθηκε γιὰ αὐτοὺς ἓνα ἀσήκωτο βάρος ποὺ ἔπνιγε κάθε αὐτόνομη καὶ πρωτότυπη δημιουργία, μὲ ὅλο ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ ἀντιδράσουν.

Ἦτσι δημιουργήθηκε μιὰ νέα ποίηση, ἡ Ἀλεξανδρινὴ μὲ τονισμένο τὸ λόγιο χαρακτήρα, μὲ ἀνάμειξη τῶν ἄλλοτε καθαρὰ ξεχωρισμένων στοιχείων τῆς ἐπικῆς, τῆς λυρικῆς καὶ τῆς δραματικῆς ποιήσεως, μὲ ὕφος καὶ γλώσσα τεχνητὴ καὶ πολλὰς φορὲς ἐξεζητημένη καὶ σκοτεινὴ, καὶ μὲ ἐκδηλὰ βέβαια τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐποχῆς τῆς, τὸν ἐξανθρωπισμὸ τῶν μυθικῶν ἡρώων, ποὺ παριστάνονται πιά ὄχι στὶς ἡρωικές τους στιγμὲς ἀλλὰ σὲ σκηνὲς τῆς ἰδιωτικῆς τους ζωῆς, τὴν ἔλλειψη κάθε βαθύτερου θρησκευτικοῦ αἰσθήματος (οἱ θεοὶ εἶναι μόνο αἰσθητικά καὶ ὄχι πιά θρησκευτικὰ σύμβολα), μὲ τονισμένο τὸ ρεαλισμὸ καὶ τὸν ἀτομικισμὸ ποὺ δίνει κεντρικὴ θέση στὸν ἔρωτα, τὸν ὅποιον ἔρωτα — ἰδανικὸ, σαρκικὸ, ὁμοφυλόφιλο, ἀρρωστημένο, αἰμομεικτικὸ — καθὼς καὶ μὲ τὴν ἀπόλυτη ἔλλειψη κάθε πατριωτικοῦ αἰσθήματος. Τὴ θέση τοῦ πατριωτισμοῦ παίρνει τώρα μιὰ εὐτελὲς αὐλοκολακεία, ὅπως ἐκείνη ποὺ ἐξεθείασε τὴν κόμη τῆς βασιλίσσας Στρατονίκης ποὺ ἦταν φαλακρὴ. Γενικὰ ἡ ποίηση ἐγκαταλείπει τὴν ἀνώτερη ἀποστολὴ τῆς τῶν κλασικῶν χρόνων, τὴ ν ο υ θ ε σ ί α — αὐτὴν τὴν παραχωρεῖ πιά γιὰ πάντα στὸν πεζὸ λόγον, στὴ διατριβὴ καὶ τὸ διάλογον, — καὶ στρέφεται πρὸς τὴν τ έ ρ ψ η, delectare καὶ ὄχι prodesse εἶναι τώρα ὁ σκοπὸς τῆς.

Αὐτὰ ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ ὑπέθαλπαν καὶ τὰ δυνάμωναν οἱ κοινωνικο-πολιτικὲς συνθῆκες τῆς ἐποχῆς. Γιατὶ ἂν ἡ παλιά, ἡ κλασικὴ Ἑλλάδα, τραγουδοῦσε, ἀπήγγελλε, συζητοῦσε καὶ ἄκουε μέσα ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς πόλεως, ἂν ὁ ποιητὴς καὶ ὁ γλύπτης αἰσθανόταν τὴν ἴδια ἐκπαιδευτικὴ ὑποχρέωση, τὸν ἴδιο δεσμὸ μὲ τὴν ὁλότητα ποὺ αἰσθανόταν ὁ πολιτικὸς καὶ ὁ νομοθέτης, ἡ Ἑλληνιστικὴ Ἑλλάδα τοῦ πνεύματος ξεχώρισε ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ὁλότητα. Οἱ ποιητὲς καὶ οἱ σοφοὶ τῆς διάβαζαν καὶ ἔγραφαν σὰν ἄτομα, κλεισμένοι μέσα στὶς βιβλιοθήκες τους καὶ στὰ γραφεῖα τους χωρὶς νὰ τοὺς ἐνδιαφέρει οὔτε ἡ πόλις, οὔτε ἡ πολιτικὴ, οὔτε οἱ πολλοί, γιὰ τοὺς ὁποίους αἰσθάνονταν πολλὰς φορὲς καὶ περιφρόνηση καὶ ἀποστροφή, ὅπως τὴ βλέπομε σὲ ἓνα περίφημον ἐπίγραμμα τοῦ Καλλιμάχου:

*Ἐχθαίρω τὸ ποίημα τὸ κυκλικόν, οὐδὲ κελεύθω
χαίρω, τίς πολλοὺς ὦδε καὶ ὦδε φέρει·
μισῶ καὶ περιφοιτὸν ἐρώμενον, οὐδ' ἀπὸ κρήνης
πίνω· σικχαίνω πάντα τὰ δημόσια.*

*Μισῶ τὰ ποιήματα τοῦ ἐπικοῦ κύκλου, οὔτε μοῦ ἀρέσει
ὁ δρόμος ποὺ πηγαίνει καὶ φέρνει πολλοὺς ἀνθρώπους.*

*Μισῶ τὸν ἐραστὴ πὺν τὸν περιτριγυρίζουν πολλοί, καὶ
οὔτε πίνω ἀπὸ δημόσια κρήνη. Σιχαίνομαι ὅλα τὰ δημόσια.*

Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ποιητὲς γίνονται πιά εἰδικοί, καὶ ἀπευθύνονται σὲ κλειστοὺς κύκλους εἰδικῶν. Εἶναι οἱ πρῶτοι πὺν καλλιεργοῦν τὸ *ars gratia artis*. Καὶ γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχουν αὐτό, ζητοῦσαν τὴν προστασία ἐνὸς δυνατοῦ μονάρχῃ, ὅπως τοὺς Πτολεμαίους ἢ τοὺς Σελευκίδες ἢ τὸν Ἀντίγονο τὸν Γονατᾶ, καὶ χρόνο στὴ διάθεσή τους. Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης ζητοῦσαν ἀσφάλεια καὶ ἡσυχία, γιατί εἶχαν μπροστά τους νὰ μελετήσουν καὶ νὰ κατατάξουν τὸ πλούσιο ὕλικό πὺν τοὺς χάρισε τὸ ἄνοιγμα τῆς Ἀνατολῆς, καὶ παράλληλα νὰ μαζέψουν καὶ νὰ συνεχίσουν τὴν πολύπλευρη κλασικὴ Ἑλληνικὴ πνευματικὴ παραγωγή, πὺν σὰν *damnosa hereditas* τοὺς πίεζε, ἀλλὰ καὶ τοὺς γέμιζε τὴ ζωὴ. Καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ θυμόμαστε, ἂν θέλομε νὰ ἔχομε ὁλοκληρωμένη τὴν εἰκόνα τῆς ἐποχῆς, ὅτι ὁ τρίτος καὶ ὁ δεῦτερος αἰώνας π.Χ. εἶναι οἱ μεγάλοι αἰῶνες τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης — τῶν μαθηματικῶν, τῆς ἱατρικῆς, τῆς ἀστρονομίας, τῆς φιλολογίας, τῆς γεωγραφίας κλπ. καὶ ὅχι τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς ποιήσεως.

Καὶ γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἄργησε νὰ στραφεῖ τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα κατὰ τῆς νέας καὶ ἰδιότυπης αὐτῆς Ἀλεξανδρινῆς ποιήσεως (ἢ Χρυσή της περιόδου βάσταξε περίπου μισὸ μόνο αἰῶνα) πὺν εἶχε ἐξαπλωθεῖ ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ στὰ ἄλλα μεγάλα Ἑλληνιστικὰ κέντρα, τὴν Ἀντιόχεια, τὴν Πέλλα, τὴν Πέργαμο, ἀλλὰ καὶ στὶς παλιὲς κλασικὲς Ἑλληνικὲς πόλεις. Καὶ ἔτσι ἀπὸ τὸν πρῶτον αἰῶνα π.Χ. γύρισαν ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων ἀλλὰ καὶ τῶν τεχνῶν στὰ μεγάλα Ἀττικὰ πρότυπα τοῦ 5ου καὶ τοῦ 4ου αἰῶνα π.Χ., καὶ τὰ ἀπομιμήθηκαν μὲ ὅλα τὰ κακὰ ἀποτελέσματα πὺν ἔχει πάντοτε ἡ μίμηση. Καὶ ἡ στροφὴ αὐτὴ ἐναντίον τοῦ Ἀλεξανδρινισμοῦ καὶ πρὸς τὸν Ἀττικισμό ἐγινε γιὰ λόγους ἠθικούς, παιδαγωγικούς, αἰσθητικούς, ἐθνικούς καὶ ἀντιανατολικούς, μὲ ἀποτέλεσμα οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ποιητὲς σιγὰ σιγὰ νὰ ξεχαστοῦν — ἔπαψαν νὰ διαβάζονται καὶ νὰ ἀντιγράφονται. Καὶ γι' αὐτὸ σήμερα ἔχομε μπροστά μας μόνο μιὰ φιλολογία ἀπὸ ἀποσπάσματα καὶ ἐρείπια, πὺν προσπαθοῦμε μὲ τόσο κόπο νὰ ξανασυνθέσουμε καὶ νὰ ἀποκαταστήσουμε.

Ἄν ἐξαιρέσουμε τοὺς ὕμνους τοῦ Καλλιμάχου, τὰ Ἀργοναυτικὰ τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Ροδίου, μερικὰ εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου, τοῦ Βίωνος καὶ τοῦ Μόσχου, τὰ διδακτικὰ ἔπη τοῦ Ἀράτου καὶ τοῦ Νικάνδρου, λίγους μίμους τοῦ Ἡρόδη καὶ ἀρκετὰ ἐπιγράμματα, τίποτε ἄλλο δὲν σώθηκε ἀκέραιο ἀπὸ τὴν κολοσσιαία παραγωγή τῶν χρόνων ἐκείνων — 300 π.Χ. ὡς τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ — καὶ αὐτὰ δὲν τὰ θεωροῦσαν οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ἀπὸ τὰ σπουδαιότερά τους ἔργα.

Μόνον ὅταν ὁ Παρθένιος τὴν ἐποχὴ τοῦ Σύλλα (1ον αἰ. π.Χ.) ἔφερε στὴ Ρώμῃ

τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τὸ κήρυγμα τῆς Ἀλεξανδρινῆς ποιήσεως, παρουσιάστηκε μιὰ ἀναβίωση τῶν ποιητικῶν ἀπόψεων τοῦ Καλλιμάχου. Ἀλλὰ ἡ ἀναβίωση αὐτὴ ἔγινε σὲ ξένη γλῶσσα, τὰ Λατινικά, (στὴν ἀρχὴ μὲ τοὺς Poetae Novi — ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ σπουδαιότερος εἶναι ὁ Κάτουλος — καὶ ἔπειτα καὶ μὲ τὴν μεγάλη ποίηση τοῦ ἴδιου τοῦ Βιργιλίου καὶ ἀργότερα καὶ τοῦ Ὀβιδίου ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων) καὶ γιὰ ἓνα ξένο λαὸ τὸν Ρωμαϊκόν, προικισμένο μὲ χαρίσματα πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ χαρίσματα τῶν Ἑλλήνων.

Αὐτὸν τὸν κόσμον τῶν διεσπαρμένων πολύτιμων Ἀλεξανδρινῶν ποιητικῶν ἐρειπίων ἔχουν συλλέξει καὶ ἐκδώσει οἱ δύο Βρεταννοὶ φιλόλογοι Hugh Lloyd Jones καὶ Peter Parsons εἰς τὸ Supplementum Hellenisticum, ποὺ ἔρχεται νὰ συμπληρώσει τὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα κυρίως χρησιμοποιοῦν οἱ μελετητὲς τῆς Ἀλεξανδρινῆς ποιήσεως: δηλαδὴ τὰ προαναφερθέντα Collectanea Alexandrina τοῦ Powell, καὶ τὶς ἐκδόσεις τοῦ Ἀντιμάχου ἀπὸ τὸν Wyss (1936), τοῦ Ἀράτου ἀπὸ τὸν Maass (1893), τοῦ Καλλιμάχου ἀπὸ τὸν Pfeiffer (1949–53), τοῦ Λυκόφρονος ἀπὸ τὸν Scheer (1881), τοῦ Νικάνδρου ἀπὸ τὸν Schneider (1856), παρὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν Gow - Scholfield (1963), καὶ τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου ἀπὸ τὸν Fränkel (1961).

Γιὰ τὸ μέγα καὶ ἐπίπονον αὐτὸ ἔργο ποὺ ἐπετέλεσαν οἱ δύο Βρεταννοὶ φιλόλογοι, ὅχι μόνον οἱ ἐρευνητὲς τοῦ ἀρχαίου κόσμου πρέπει νὰ εἶναι εὐγνώμονες, ἀλλὰ καὶ ὅλοι ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, γιατί διέσωσαν καὶ διαφώτισαν ἓνα σπουδαῖο μέρος τῆς ἐθνικῆς μας φιλολογικῆς κληρονομίας.